

УДК 330.341.1.001.33

Флегантова А. Л.¹

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ІННОВАЦІЙ

У статті здійснено аналіз різних поглядів вітчизняних та зарубіжних учених на класифікацію інновацій та запропонована їх універсальна класифікація.

Ключові слова: інновації, види інновацій, класифікація.

ВСТУП

Основною характеристикою економічної діяльності та рушійною силою розвитку підприємств є інновації, вони стрімко увійшли в господарську практику як малих підприємств, так і великих корпорацій. Інновації перестають бути одним із напрямів діяльності підприємств і набувають характерних факторних ознак виробництва, саме вони забезпечують ріст продуктивності, є динамічним елементом економічного розвитку, обумовлюють підвищення рівня національної конкурентоспроможності.

На даному етапі розвитку економічної науки існує багато різних підходів до класифікації інновацій. Тому для більш чіткого розуміння різниці між видами інновацій доцільним є узагальнити всі підходи до класифікації інновацій.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Над питаннями класифікації інновацій працювали такі вчені, як Л. С. Барютін [9], Г. Л. Вознюк [4], О. І. Волков [7], С. Ю. Глазьев [3], Н. П. Гончарова [10], Л. М. Гохберг [6], А. П. Гречан [7], В. Ф. Гриньов [1], М. П. Денисенко [7], П. Н. Завліна [5], А. Г. Загородній [4], С. Д. Ільєнкова [6], А. К. Казанцев [9], А. Г. Кругліков [8], Г. І. Мікерін [3], Л. Е. Мінделі [9], І. А. Павленко [10], Т. С. Смовженко [4], П. Н. Тєсля [3], В. Ю. Тюріна [11], Р. А. Фатхутдинов [12], В. Г. Федоренко [13], Г. О. Швиданенко [10], С. Ю. Ягудін [6].

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Завданням даної статті є узагальнення і систематизація існуючих підходів та розробка універсальної класифікації інновацій.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

За аналізом публікацій вітчизняних та зарубіжних учених інновації розрізняються обсягами та ступенями впливу на економіку. Аналіз існуючих підходів до класифікації інновацій та їх систематизація наведені в табл. 1.

¹ Рецензент: д. е. н., професор А. О. Пантелеймоненко

Таблиця 1

Класифікація інновацій у різних дослідженнях

Класифікаційна ознака	Вид інновацій
За інноваційним потенціалом [10] та ступенем новизни [1] За глибиною змін, що вносяться [6]	радикальні [10, 1, 12, 7, 6, 13, 1]; комбінаторні [10, 1]; модифіковані [10]; удосконалюючі [1], покращуючі [6, 13, 10, 1]; ординарні [12]; системні [7]; модифікаційні [7, 6, 13, 10, 1]; інновації низького рівня [9]; інновації більш високого рівня [9]; технологічні [10]; виробничі [10]; економічні [10]; торгові [10]; соціальні [10]; у галузі управління [10];
За обсягом	крапкові [10] (точкові [7]); системні [10, 7]; стратегічні [10, 7];
За ефективністю [11, 10, 1, 5] (цілями) [10]	ефективність виробництва [10]; ефективність управління [10]; поліпшення умов праці [10]; економічна ефективність [11, 10, 1, 5]; соціальна ефективність [11, 10, 1, 5]; екологічна ефективність [11, 10, 1, 5]; інтегральна ефективність [11, 10].
За особливостями механізму здійснення [10] За ступенем розповсюдження [1]	одиничні [10, 1]; дифузійні [10, 1]; завершені і незавершені [10]; успішні і неуспішні [10].
За галуззю народного господарства, де впроваджується нововведення	нововведення, інновації, що були створені (впроваджені) у сфері науки [12]; нововведення, інновації, що були створені (впроваджені) у сфері освіти [12]; нововведення, інновації, що були створені (впроваджені) у соціальній сфері (культура, мистецтво, охорона здоров'я) [12]; нововведення, інновації, що були створені (впроваджені) у сфері матеріального виробництва (промисловість, будівництво, сільське господарство) [12]; матеріалізовані (тверді) [10]; нематеріалізовані (м'які, управлінські) [10].
За ступенем новизни	новинки світового масштабу [10]; новинки в країні або галузі [10]; новинки на підприємстві [10]; засновані на нових відкриттях [9]. створені на основі нового способу, застосованого до відкритих явищ [9]; базисні [9]; покращуючі [9]; інновації, пов'язані з впровадженням нових або у значній мірі вдосконалених методів виробництва [9].
За ступенем радикальності, значущості [9].	базисні; покращуючі; псевдоінновації (раціоналізуючі).

За отриманими результатами від науково-дослідних розробок [1, 5].	наукові; технічні; технологічні; конструкторські; інформаційні
За галузями застосування та етапами науково-технічного прогресу	технічні [9, 11]; технологічні [9, 11]; організаційно-управлінські [9]; інформаційні [9, 11]; соціальні [9]; наукові [11]; конструкторські [11]; виробничі [11].
За спрямованістю на окремі сфери діяльності	технологічні [7, 13]; виробничі [7, 13]; організаційні [7, 13]; економічні [13]; торгівельні [13]; соціальні [13].
За сферою застосування	економічні [13]; організаційні [13, 10]; технологічні [13]; товарні [13]; суспільні [13]; технічні [13]; соціальні [13, 10]; управлінські [13]; промислові [10]; нововведення для внутрішнього застосування (всередині фірми) [12]; нововведення для накопичення у фірмі [12]; нововведення в основному для продажу [12].
За технологічними параметрами [6, 9, 10]	продуктові; процесні.
За місцем у виробничому циклі [1]	сировинні; забезпечуючі (технологічні); продуктові.
За предметом та сферою прикладення [2, 8]	продуктові інновації; ринкові інновації; інновації-процеси.
За новизною [10] За ступенем ринкової новизни [1] За масштабом новизни [12] За типом новизни для ринку [9]	нові для галузі у світі [10, 1, 12, 9, 6]; нові для галузі в країні [10, 1, 12, 9, 6]; нові для підприємства [10, 1, 12, 9]; інновації для групи підприємств [1, 9, 6].
За місцем на підприємстві [10] За структурною характеристикою [7]	новації на вході; новації на виході; новації системної структури.
За темпами здійснення [1, 5, 10, 11]	швидкі [10, 1, 3, 11]; уповільнені [10, 1, 3, 11]; наростаючі [10, 1, 3, 11]; рівномірні [10, 1, 3, 11]; стрибокподібні [10, 1, 3, 11]; затухаючі [1, 5, 11].

За масштабами інновацій	трансконтинентальні [10, 1, 5, 11]; транснаціональні [10, 1, 5, 11]; регіональні [10, 1, 5, 11]; значні [10]; середні [10, 1, 5, 11]; дрібні [10, 11]; крупні, [1, 5, 11]; малі [1, 5].
За результативністю	високі [10, 1, 5, 11]; низькі [10, 1, 5, 11]; стабільні [10, 1, 5, 11]; впроваджені й повністю використані [7]; впроваджені й мало використані [7]; не впроваджені [7].
За галуззю застосування [1, 5, 11]	управлінські; організаційні; соціальні; промислові.
За причинами виникнення [2, 13]	реактивні; стратегічні.
За масштабом [6, 13]	глобальні локальні
За типом нововведення [10]	матеріально-технічні (техніка, технологія, матеріали); соціальні; економічні; організаційно-управлінські; правові.
За становленням до свого попередника [10]	що заміщають (замість застарілого); що відмінюють (виключають виконання операцій); поворотні (до попередника); нові (аналогів немає).
За особливостями інноваційного процесу [10]	внутрішньорганізаційні; міжорганізаційні.
За джерелом ініціативи [10]	пряме соціальне замовлення; у результаті винаходу.
За оригінальністю характеру змін [10]	оригінальні (творчі); неоригінальні (що наслідують).
За ступенем складності [10]	непов'язані (менш удосконалені); пов'язані (колективний результат).
За радіусом дії [10].	упроваджені на підприємстві; упроваджені за межами підприємства.
За соціально-психологічними умовами впровадження [10]	що усвідомлюються рефлексивно; упроваджені без тривалого обмірковування.
За запланованою сферою застосування [10]	технічні; технологічні; організаційні; економічні; суспільні (позавиробничі).
За етапами науково-технічного прогресу [10]	наукові; технічні; технологічні; конструкторські; виробничі; інформаційні.

За захопленням частини ринку [1]	локальні; системні; стратегічні.
За стадією життєвого циклу товару, на якій впроваджується інновація, або розробляється нововведення [12]	інновації, що впроваджуються на стадії стратегічного маркетингу; організаційно-технологічна підготовка виробництва; виробництво (включаючи тактичний маркетинг).
За частотою застосування [12]	разові; ті, що повторюються.
За формою нововведення [12]	відкриття, винаходи, патенти; раціоналізаторські пропозиції; ноу-хау; товарні знаки, торгові марки, емблеми; нові документи, технологічні, виробничі, управлінські; процеси, конструкції, структури, методи.
За направленістю результатів [9]	інновації у якості наукового інструментарію; інновації-процеси; інновації-продукти.
За характером потреб, що задовольняються [9]	орієнтовані на існуючі потреби; орієнтовані на створення нових потреб.
За місцем та роллю у процесі виробництва [3, 9]	основні; доповнюючі.
За масштабами розповсюдження [8, 9]	інновації, що стали основою для нової галузі, що виробляє однорідний продукт; інновації, що застосовуються у всіх галузях та сферах .
За направленістю впливу на процес виробництва [3, 9]	розширюючі; раціоналізуючі; заміщуючі.
За ступенем використання наукових знань [7]	засновані на фундаментальних наукових знаннях; засновані на наукових дослідках з обмеженою галуззю застосування; засновані на існуючих наукових знаннях; засновані на комбінації різних типів знань; засновані на використанні одного продукту в різних галузях; засновані на побічних результатах різних програм; засновані на вже відомій технології.
За інтенсивністю [7]	Порядку: нульового; першого; другого; третього; четвертого; п'ятого; шостого; сьомого.
За можливість планування життєвого циклу [7]	нововведення, що втілюють наукові ідеї, які є революційними для виробничих сил і закріплюються у їхньому складі як новий невід'ємний елемент (об'єкт прогнозу); якісні зрушення в окремих елементах виробничих сил, що означають зміну поколінь техніки за збереження початкового фундаментального принципу (об'єкт довгострокового характеру); кількісні зміни, покращення окремих параметрів (об'єктів поточного й перспективного планування).

За способом розробки [7]	експериментальні; прямі.
За рівнем управління [7]	загальноекономічні; галузеві; територіальні; первинної ланки управління.
За об'єктом управління [7]	продукція; процеси (технологічні); робоча сила; управлінська діяльність.
За терміном виконання [7]	20 і більше років; 15–20 років; 5–10 років; до 5 років.
За ступенем охоплення життєвого циклу [7].	науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки, освоєння і застосування; науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки, теоретичні.
Стосовно попереднього стану процесу (системи) [7].	замінюючі; відмінюючі; відкриваючі; ретроінновації.
За призначенням [7]	Спрямовані на: ефективність реалізації; ефективність виробництва; покращення умов праці; підвищення якості продукції.
За ініціатором планування [7]	центральні; локальні; спонтанні.
За розміром [7]	виявлення нових галузей застосування (підвищує ефективність у 10–100 і більше разів); використання нових принципів функціонування (підвищує ефективність у 2–10 разів); створення нових конструктивних рішень (підвищує ефективність на 5–10 %); розрахунок оптимізації параметрів (підвищує ефективність на 2–10 %).
За циклічним розвитком [7]	найкрупніші; крупні; середні; дрібні.
За характером потреб, які задовольняються [13]	зорієнтовані на існуючі потреби; зорієнтовані на формування нових потреб.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у статті проаналізовано, узагальнено і систематизовано існуючі підходи до класифікації інновацій, яких на сьогоднішній день існує досить багато у сучасних економічних публікаціях. Усі вони мають багато спільного, але є і принципово відмінні погляди на ознаки класифікації інновацій. На основі узагальнення цих поглядів у статті була розроблена універсальна класифікація інновацій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гринев В. Ф. Инновационный менеджмент : учеб. пособие. – 2-е изд., стереотип. – К. : МАУП, 2001. – 152 с.
2. Grossi G. Promoting Innovation in a Big Business // Long Range Planning. Vol. 23. – №1. 3. Длинные волны: научно-технический прогресс и социальное развитие / С. Ю. Глазьев, Г. И. Микерин, П. Н. Тесля и др. – Новосибирск : Наука, 1991.
4. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. – К. : Знання, 2002. – 556 с.
5. Инновационный менеджмент : справ. пособие / Под ред. П. Н. Завлина и др. – М. : ЦИСИН, 1998. – 503 с.
6. Инновационный менеджмент : учебник для вузов / С. Д. Ильенкова, Л. М. Гохберг, С. Ю. Ягудин и др.; Под ред. С. Д. Ильенковой. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 327 с.
7. Інноваційний розвиток промисловості України / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.; за ред. проф. О. І. Волкова, проф. М. П. Денисенка. – К. : КНТ, 2006. – 648 с.
8. Кругликов А. Г. Системный анализ научно-технических нововведений. – М. : Наука, 1991.
9. Основы инновационного менеджмента. Теория и практика : учебник / Л. С. Барютин и др.; под ред. А. К. Казанцева, Л. Э. Миндели. 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЗАО «Издательство «Экономика», 2004. – 518 с.
10. Павленко І. А., Гончарова Н. П., Швиданенко Г. О. Економіка та організація інноваційної діяльності : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К., 2002. – 149 с.
11. Тюрина В. Ю. Инновационная способность и инновационная восприимчивость : Конспект лекций. – Саратов : СГТУ, 1994.
12. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент : учебник для вузов. 6-е изд. – СПб. : Питер, 2008. – 448 с.
13. Шляхи підвищення інвестиційної діяльності в Україні : монографія / За заг. ред. Федоренка В. Г. – Ніжин : Видавництво «Аспект-Поліграф», 2003. – 724 с.